

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

SOCIALNO PODJETNIŠTVO PRILOŽNOST ZA RAZVOJ KMETIJSTVA IN PODEŽELJA

Andreja Absec

Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto, Izpostava Črnomelj

December 2024

KAJ JE SOCIALNO PODJETNIŠTVO

- Obstaja nek **družben problem** – iščemo/ponudimo idejo za rešitev tega problema.
- Socialno podjetje rešuje družbene probleme na **podjetniški način**, dobičke pa vlaga nazaj v lastno dejavnost:
 - Podjetniški kriterij: **podjetniška ideja (proizvod ali storitev) ima KUPCE.**
 - Socialni kriterij: zaposlovanje ranljivih skupin ali razvoj dejavnosti, ki so pomembne za širši krog ljudi, re-investiranje dobička (pravična delitev dobička), demokratično odločanje (1 član - 1 glas – neodvisno od vloženega kapitala)

ZAKONODAJA

Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP)

Uradni list RS, št. 20/11, 90/14 –
ZDU-1I in 13/18

CILJI SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA

Socialno podjetništvo:

- krepi družbeno solidarnost in povezanost,
- spodbuja sodelovanje ljudi,
- krepi sposobnost družbe za reševanje socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov,
- spodbuja socialne inovacije,
- zagotavlja dodatno ponudbo izdelkov in storitev, ki so v javnem interesu,
- razvija nove možnosti zaposlovanja,
- zagotavlja dodatna delovna mesta ter socialno vključenost in poklicno (re)integracijo ranljivih skupin ljudi na trgu dela.

NAČELA SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA

V socialno podjetništvo se vključujejo nepridobitne pravne osebe, ki so ustanovljene in poslujejo po naslednjih načelih, ki izkazujejo njihov socialni značaj:

1. ustanovljene so na podlagi prostovoljne odločitve ustanoviteljev (avtonomna pobuda);
2. namen ustanovitve ni izključno pridobivanje dobička, premoženje in presežke prihodkov nad odhodki vlagajo v dejavnost socialnega podjetja, delitev presežkov prihodkov nad odhodki pa ni dopustna (nepridobitnost);
3. ustanovljene so z namenom trajnega opravljanja dejavnosti in so lahko ustanovljene z namenom zaposlovanja najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela, kar je tudi javni interes (opravljanje dejavnosti v javnem interesu);
4. člani v njih delujejo prostovoljno (prostovoljno delovanje);
5. pri upravljanju so samostojne (neodvisnost);
6. s proizvodnjo in prodajo izdelkov ali opravljanjem storitev na trgu poslujejo po tržnih zakonitostih (tržna naravnost);
7. lahko vključujejo prostovoljsko delo (vključevanje prostovoljskega dela);
8. posamezni ustanovitelji ali lastniki pri odločanju nimajo prevladujočega vpliva, odločitve sprejemajo vsi člani po načelu en član – en glas, neodvisno od deleža vloženega kapitala (enakopravnost članstva);
9. v odločanje vključujejo tudi deležnike (sodelovanje deležnikov pri upravljanju);
10. zagotavljajo pregledno finančno poslovanje in notranji nadzor nad materialnim in finančnim poslovanjem (pregledno poslovanje);
11. trajno delujejo v korist svojih članov, uporabnikov in širše skupnosti (družbeno koristno delovanje).

DEJAVNOST SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA

Izvajanje socialnega podjetništva se opravlja na vseh področjih **gospodarskih in negospodarskih dejavnosti.**

Socialna podjetja se lahko povezujejo v **združenja socialnih podjetij.**

Socialno podjetje mora ves čas poslovati po načelih socialnega podjetništva, kot jih določa zakon.

STATUS SOCIALNO PODJETJE

Status socialnega podjetja pridobi **nepridobitna pravna oseba**, če:

- opravlja gospodarske in negospodarske dejavnosti,
- ima v svojih notranjih aktih opredeljeno omejitev delitve presežka prihodkov nad odhodki oziroma premoženja med člane oziroma deležnike socialnega podjetja,
- je neodvisna in organizacijsko samostojna v odnosu do pridobitnih gospodarskih družb, pravnih oseb javnega prava ali lokalnih skupnosti,
- zagotavlja vključujočo obliko upravljanja, ki temelji na soodločanju in demokratičnem načinu odločanja in
- izpolnjuje druge pogoje, ki jih določa ta zakon in zakon, ki ureja pravno organiziranost posamezne vrste nepridobitne pravne osebe.

OMEJITVE pri ustanovitvi SOCIALNEGA PODJETJA

- **Pridobitna gospodarska družba** *ne more ustanoviti* socialnega podjetja na katerega bi prenesla del podjetja ali dejavnosti, lahko pa **z ustanovitvijo zagotovi nova delovna mesta za svoje presežne delavce.**
- **Nepridobitna pravna oseba** *ne more pridobiti statusa* socialnega podjetja, **če je njena članica politična stranka.** Statusa tudi ne more pridobiti nepridobitna pravna oseba, če imajo v njej **pri odločanju prevladujoč vpliv ena ali več pridobitnih gospodarskih družb, pravnih oseb javnega prava ali lokalnih skupnosti.**
- **Nepridobitna pravna oseba** *ne more pridobiti statusa* socialnega podjetja, če je v času postopka registracije spremembe akta o ustanovitvi, s katerimi bi se preoblikovala v socialno podjetje, v stečajnem postopku, postopku prisilne poravnave ali likvidacije, če nima poravnanih vseh dospelih davčnih obveznosti in prispevkov za socialno varnost delavcev v višini 50 eurov ali več ali če ni imela predloženih vseh obračunov davčnih odtegljajev za dohodke iz delovnega razmerja za obdobje zadnjih petih let do dneva oddaje spremembe akta o ustanovitvi, s katerim naj bi se preoblikovala v socialno podjetje.

NEPRIDOBITNOST delovanja

- Socialno podjetje mora **presežke prihodkov nad odhodki** iz dejavnosti socialnega podjetja **namenjati za opravljanje teh dejavnosti** oziroma za druge, s tem zakonom določene namene.
- **Delitev** presežkov prihodkov nad odhodki oziroma premoženja **ni dovoljena**.
- *Kot posredna delitev presežkov prihodkov nad odhodki se šteje:*
 - izplačevanje nagrad odgovornim osebam, članom uprave ali drugih organov ali delavcem;
 - izplačevanje povračil stroškov, ki presegajo zneske, določene s predpisom, ki določa višino povračil stroškov v zvezi z delom in drugih odhodkov, ki se ne všttevajo v davčno osnovo, če poseben zakon ne določa drugače.
- Povračila stroškov v zvezi z delom in stroškov usposabljanja prostovoljcev se ne štejejo kot posredna delitev presežka prihodkov nad odhodki, če ne presegajo zneskov, določenih v drugi alineji prejšnjega odstavka oziroma primerljivih cen usposabljanja delavcev.

AKT SOCIALNEGA PODJETJA

Akt o ustanovitvi mora:

- opredeliti način upravljanja socialnega podjetja po načelu enakopravnosti,
- določiti osebe, odgovorne za poslovanje pri izvajanju dejavnosti socialnega podjetništva ter pogoje za njihovo imenovanje oziroma izvolitev in odgovornosti,
- določiti nadzorni organ, ki nadzira poslovanje, skladno z določbami tega zakona, akta o ustanovitvi in drugih aktov socialnega podjetja in poslovanja po načelih dobrega gospodarjenja, pravilnost finančnega in materialnega poslovanja in sestave letnega poročila, določiti pa mora tudi način izvolitve ali imenovanja članov nadzornega organa, mandatno dobo ter njegove pristojnosti, pooblastila in odgovornosti,
- določiti, ali socialno podjetje v delo vključuje tudi prostovoljce,
- določiti način udeležbe deležnikov pri upravljanju (posvetovanje, obvezno mnenje ipd.),
- določiti pravila vodenja poslovnih knjig in izdelave računovodskih izkazov socialnega podjetja ali določiti, da bodo ta pravila urejena v posebnem aktu in
- določiti pogoje statusnega preoblikovanja socialnega podjetja in razpolaganje s premoženjem socialnega podjetja v primeru prenehanja.

PRIDOBITEV STATUSA SOCIALNEGA PODJETJA

- Z vpisom dostavka »**socialno podjetje**« pri firmi ali imenu nepridobitne pravne osebe v register ali javno evidenco, nepridobitna pravna oseba pridobi status socialnega podjetja in lahko prične poslovati kot socialno podjetje.
- V pravnem prometu mora nepridobitna pravna oseba iz prejšnjega odstavka uporabljati firmo ali ime z dostavkom »socialno podjetje« ali okrajšavo »**so.p.**«.
- Drugim pravnim osebam uporaba besedne zveze »socialno podjetje« ali okrajšave »so.p.« v firmi ali imenu ni dovoljena.

Udeležba delavcev, prostovoljcev in uporabnikov pri upravljanju

- **Delavcem in prostovoljcem, ki niso člani socialnega podjetja, mora biti zagotovljena možnost, da sodelujejo pri upravljanju socialnega podjetja,** vsaj z vplivanjem na odločitve, ki so pomembne za njihovo delo in za kakovost proizvedenih izdelkov ali storitev socialnega podjetja. Uporabnikom, ki niso člani socialnega podjetja, mora biti zagotovljena možnost vplivanja na odločitve, ki zadevajo kakovost izdelkov ali storitev socialnega podjetja.
- Vprašanja, o katerih osebe iz prejšnjega odstavka sodelujejo pri odločanju, pravico do obveščeniosti, roke in način njihovega obveščanja ter podrobnejšo opredelitev načina sodelovanja pri odločanju, mora **socialno podjetje urediti v aktu o ustanovitvi,** po poprejšnjem soglasju njihovih predstavnikov.
- Če predstavniki iz prejšnjega odstavka niso predstavniki sindikata delavcev, sami sprejmejo pravila za imenovanje svojih predstavnikov.

Razporejanje presežkov prihodkov nad odhodki

1. *Socialno podjetje presežke prihodkov nad odhodki namenja za:*

- investicije v osnovna sredstva, potrebne za opravljanje dejavnosti,
- ohranjanje in povečevanje števila delovnih mest,
- pokrivanje izpada prihodka,
- izobraževanje in usposabljanje delavcev in prostovoljcev,
- druge razvojne in nepridobitne dejavnosti, ki jih opravlja, če niso v izključno korist članov, za ustanovitev ali soustanovitev socialnega podjetja ali za namene razvoja socialnega podjetništva v lokalni skupnosti, določene z aktom o ustanovitvi,
- povečanje premoženja socialnega podjetja.

2. *O razporejanju presežka prihodkov nad odhodki odloča najvišji organ upravljanja socialnega podjetja.*

Izvajanje politike razvoja socialnega podjetništva

Izvajanje politike razvoja socialnega podjetništva **zagotavljajo ministrstva in vladne službe, vsak na svojem delovnem področju**, vendar usklajeno in skladno s programom ukrepov za izvajanje strategije razvoja socialne ekonomije. Izvajanje politik zajema tudi predlaganje in sprejemanje predpisov, ki omogočajo ali olajšujejo poslovanje socialnim podjetjem na posameznih področjih in dejavnostih, odpravljanje administrativnih ovir za delovanje socialnih podjetij in omogočanje prenosa javnih pooblastil, če to določa zakon, tudi na socialna podjetja.

Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva

- (1) Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva se zagotavlja** preko izvajanja ukrepov spodbujanja socialnega podjetništva, ukrepov oblikovanja ugodnega podjetniškega okolja, ukrepov spodbujanja zaposlovanja in ukrepov za omogočanje dostopa do virov financiranja naložb v socialna podjetja, ki jih določa program ukrepov iz 29. člena tega zakona.
- (2) Ukrepi spodbujanja socialnega podjetništva zajemajo** finančne in druge ukrepe za promocijo socialnega podjetništva, za razvoj sistema informiranja in izobraževanja za socialno podjetništvo, za zagotavljanje sredstev za vzpostavitev sklada za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, za razvoj podpornih storitev socialnim podjetjem, vključno s storitvami za ustanavljanje socialnih podjetij in storitvami svetovanja prestrukturiranja socialnega podjetja, ki začasno ne izpolnjuje kriterijev iz tega zakona, za vključitev občin v izvajanje politik in ukrepov, za iskanje novih poslovnih priložnosti za socialna podjetja, vključno z izvajanjem raziskav trga za socialno podjetništvo in ugotavljanjem možnosti izvajanja javnih storitev v socialnih podjetjih.

Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva

(3) **Ukrepi oblikovanja ugodnega podjetniškega okolja za socialna podjetja zajemajo** finančne in druge ukrepe za zagotavljanje prostorskih, tehničnih in drugih pogojev za nastajanje in delovanje socialnih podjetij, vključno s podjetniškimi inkubatorji za socialna podjetja, sofinanciranje za začetek opravljanja dejavnosti socialnega podjetja in za odpiranje novih delovnih mest, sofinanciranje ustanavljanja socialnih podjetij za izvajanje podpornih storitev za socialna podjetja ter druge ukrepe za izvajanje podpornih storitev za socialna podjetja, katerih ciljna skupina so osebe, ki ustanavljajo socialno podjetje in socialna podjetja.

(4) **Ukrepi spodbujanja zaposlovanja v socialnih podjetjih zajemajo** izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja, katerih ciljna skupina so socialna podjetja oziroma so ciljna skupina tiste osebe, ki ustanavljajo socialno podjetje ali se bodo zaposlile v socialnem podjetju in izhajajo iz najbolj ranljivih skupin ljudi, na trgu dela.

(5) **Ukrepi za omogočanje dostopa do virov financiranja naložb v socialna podjetja za ustanavljanje in poslovanje socialnih podjetij** zajemajo zagotavljanje ugodnejših kreditov, garancij in subvencij iz proračunskih virov, preko skladov za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva in evropskih virov za socialna podjetja.

SOCIALNO PODJETNIŠTVO SLOVENIJI IN EU

- Za **slovensko okolje** je nekaj novega glede na zakonodajo in nekaj starega glede načel, po katerih deluje (razvoj zadružništva (varovalni mehanizem proti kapitalizmu), zakon o zadružništvu (1873) - uveljavljanje **načel**, na katerih temelji tudi socialno podjetništvo, razvoj organizacij civilne družbe med leti 1974 in 1985).
- EU vidi socialno podjetništvo kot:
 - bistveno komponento evropskega gospodarstva,
 - pomembno orodje za promocijo socialne kohezije (povezanost, enaka raven razvoja) in demokracije.

SOCIALNI PODJETNIK

- **SOCIALNI PODJETNIK** je tisti, ki **v okviru socialnega podjetja trajno** proizvaja in prodaja svoje izdelke ali opravlja storitve, pri čemer ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni cilj opravljanja dejavnosti.
- Socialni podjetnik zasleduje navadno **sledeče cilje**:
 - zagotavlja proizvode in storitve, ki so v javnem interesu,
 - razvija inovativne rešitve za reševanje socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov,
 - razvija nove možnosti zaposlovanja,
 - spodbuja sodelovanje ljudi, prostovoljskega dela ter družbene solidarnosti.

VLOGA DRŽAVE IN OBČIN PRI UVELJAVLJANJU SOC. PODJETNIŠTVA

- NUJNO usklajeno delovanje ministrstev, občin, NVO, gospodarstva in drugih institucij ter širše javnosti.
- Ministrstva:
 - MKGP - socialno podjetništvo **PRILOŽNOST ZA:**
 - razvoj podeželja in enakih možnosti bivanja na podeželju,
 - **razvoj ekološkega kmetijstva – povečanje samooskrbe,**
 - razvoj samooskrbnih zadrug,
 - vzdrževanje kulturne krajine, javnih površin in zavetišč za živali,
 - ohranjanje naravne in kulturne dediščine,
 - razvoj terapevtskih kmetij, socialnega turizma, itd...

ZAKLJUČEK SO.P.

- **Bistvo socialnega podjetništva je sodelovanje in pošteno delovanje.**
- Mnogo organizacij/podjetij deluje po načelih socialnega podjetništva, pa niso socialna podjetja, ker ne vidijo **(za sedaj) bistvenih prednosti**.
- Promovira vrednote, ki so v krizi (solidarnost, povezovanje, sodelovanje).
- Koliko socialnih podjetij bo v prihodnje registriranih je precej odvisno od spodbud (čim bolj izkoristiti EU sredstva, možnosti dodatnih spodbud – npr. javno naročanje).